

Ad Astra

Asociație a cercetătorilor români din întreaga lume

www.ad-astra.ro • office@ad-astra.ro • București, România

25 februarie, 2022

Stimate domnule ministru,

Vă mulțumim pentru solicitarea de opinii și propuneri privind reforma legislativă a sistemului de cercetare, reformă la care România s-a angajat prin PNRR. Salutăm inițiativa ministerului de a declanșa cât mai devreme consultările publice pe această temă.

Întrucât subiectul este de foarte mare complexitate, vă solicităm ajutorul în câteva chestiuni care credem că stau la îndemâna ministerului:

1. Termenul propus, 25 februarie, este deosebit de strâns, fiind vorba de sute, chiar mii de pagini de normative de parcurs. Vă rugăm să prelungiți acest termen cu câteva luni.
2. Credem că, pe lângă cele trei legi menționate în scrisoarea dumneavoastră (legea cercetării, statutul personalului de cercetare și legea privind etica în cercetare) împreună cu legislația secundară aferentă, sistemul de cercetare este normat și de alte legi, hotărâri, ordine și de alte documente care trebuie cu necesitate luate în considerare și armonizate cu acestea trei. Unele dintre acestea sunt menționate chiar pe pagina de legislație a ministerului. Acestea cuprind cel puțin:
  - (a) Legea Educației Naționale (1/2011), în special secțiunile care privesc studiile doctorale, stagiile postdoctorale, masteratele de cercetare și statutul personalului universitar, precum și comisiile și consiliile care au impact asupra cercetării, din acea lege (CNATDCU, CEMU, CNCS etc) și, desigur, legislația secundară aferentă.
  - (b) legislația privitoare la academii (AR, ASAS, AȘM etc);
  - (c) legislația privitoare la fondurile europene, structurale și PNRR;
  - (d) legislația privitoare la organismele de finanțare a cercetării și inovării (UEFISCDI, ROSA, IFA - ca organism de finanțare, ADR-uri, organisme intermediare de resort etc);

(e) posibil alte reglementări normative, de exemplu cele referitoare la planurile sectoriale de cercetare, care apar în diverse normative ale altor domenii, reglementările emise de autorități naționale cum ar fi ANMDM, ANSVSA, CNCAN, ce privesc diverse tipuri specifice de activități de cercetare etc.

(f) posibil unele aspecte legate de legislația dreptului de autor, legea brevetelor și altele asemenea.

Vă solicităm să extindeți consultarea publică asupra tuturor acestora.

3. Pe pagina ministerului, la secțiunea legislație, sunt menționate câteva din cele înșirate mai sus, precum și hotărârile de guvern și ordinele de ministru emise în temeiul unor prevederi din Legea Cercetării (OG57/2002), dar acestea sunt doar o mică parte dintre cele existente.

Este foarte dificil pentru un cercetător activând într-un domeniu specific, cum sunt membrii asociației noastre, să urmărească apariția ultimei versiuni a fiecărui normativ, mai ales dacă acesta nu este pus în discuție publică prin procedura legală, obișnuită. Credem că ar fi foarte util, de fapt necesar procesului de consultare, ca pagina de legislație a ministerului să fie completă și actualizată. În consecință, vă solicităm să dispuneți identificarea și publicarea pe pagina de legislație, în conformitate cu titlul acestei pagini, a:

(a) versiunilor în vigoare ale TUTUROR normativelor primare, secundare și terțiare care privesc cercetarea, atât cele secundare legii cercetării, statutului cercetătorului și legii eticii în cercetare, cât și cele secundare legislației cercetării, menționate la punctul (2) de mai sus, cu indicarea articolului din lege în care este stipulat fiecare sau a absenței unui astfel de articol;

(b) listei TUTUROR normativelor secundare și terțiare care sunt stipulate în legislația primară (menționată mai sus), a căror adoptare era obligatorie sau facultativă și care nu au fost de fapt adoptate (nu există încă);

(c) lista normativelor, recomandărilor, standardelor europene și internaționale (OECD, ONU) care trebuie transpuse în legislația românească, sau altminteri respectate sau luate în considerare de legislația noastră.

Așteptăm cu interes notificarea oricărui progres privind solicitările de mai sus.

Anexăm o listă de propuneri privind obiectivele generale ale reformei legislative și o analiză a capitolului privind rezultatele de cercetare din Legea Cercetării (OG57/2002).

Cu deosebită considerație,

Membrii asociației Ad Astra a cercetătorilor români.

Propuneri privind reforma legislativă a cercetării

Asociația Ad Astra, 25 februarie 2022

Printre obiectivele generale ale reformei considerăm că ar trebui să se numere:

1. Modernizarea și armonizarea cadrului legislativ pentru integrarea României în aria europeană a cercetării și în OECD. Acest obiectiv ar presupune cel puțin:
  - (a) actualizarea terminologiei din legislație în conformitate cu Manualul Frascati ediția 2015, cu Manualul Oslo ediția 2018 și cu Sistemul Conturilor Naționale ediția 2008. În particular, definiția activităților de cercetare-dezvoltare din art. 2 al Legii Cercetării include, pe lângă categoriile stipulate în manualul Frascati și alte activități, care nu sunt, în accepțiunea UE/OECD, de cercetare-dezvoltare. Aceeași gravă chestiune afectează și raportările statistice ale INS, metodologia capitolului 13 incluzând explicit la cercetare și “proiectarea tehnologică”, care nu este cercetare-dezvoltare în accepțiunea UE/OECD.
  - (b) o legislație coerentă a contabilității și statisticii cercetării-dezvoltării, conformă cu cerințele și practicile UE/OECD, legislație care acum lipsește.
  - (c) introducerea noțiunilor uzitate, dar absente din lege, cum ar fi “infrastructura de cercetare-dezvoltare” sau “specializarea inteligentă” și utilizarea unitară a acestora.
  - (d) unificarea, cel puțin sub aspect legislativ, a subsistemelor complet distincte care există în România, adică: sistemul INCĐ - la care se referă, de fapt, așazisa legislație a cercetării, sistemul universitar, care este normat în principal prin Legea Educației Naționale, sistemul Academiei Române și rețelele aferente ASAS și AȘM, care au sisteme normative complet distincte, alte sisteme sectoriale - ale fiecărui minister, precum și ramurile cercetării private (de exemplu, cercetarea privată, însă realizată în principal în unități publice, a medicamentului și dispozitivelor medicale, reglementată de ANMĐM, dar într-un mod complet disjunct de toate celelalte subsisteme).
  - (e) o legislație compatibilă cu practicile din cadrul programului Horizon 2020 și Horizon Europe, cu dezvoltarea infrastructurilor europene de cercetare și cu participarea României la numeroasele inițiative europene și globale.
  - (f) modernizarea regimului rezultatelor de cercetare în conformitate cu politicile privind știința deschisă și cu recomandările UE privind valorificarea

rezultatelor de cercetare, precum și cu legislația națională și europeană privind dreptul de autor, drepturile conexe, brevetarea, arhivarea și regimul informațiilor clasificate, urmărind și introducerea unui regim care să stimuleze pozitiv cercetătorii să își valorifice rezultatele în aplicații practice, inclusiv comerciale.

(g) integrarea societăților științifice de specialitate în toate activitățile de politici ale științei și în primul rând în planificarea strategică, în conformitate cu practica universală a țărilor avansate.

2. Reformarea carierei de cercetător, a mecanismelor de recunoaștere a cercetătorilor și a terminologiei care încadrează personalul, actualmente existând discordanțe majore în statutul personalului de cercetate, activitatea doctoranzilor și cercetătorilor postdoctorali, Carta Europeană a Cercetătorului, statutul standardelor ERA privind etapele carierei de cercetător și practicile incompatibile din organizațiile publice și private de cercetare, precum și din străinătate.
3. Adoptarea legislației care lipsește, privind funcțiile principale ale Autorității de Stat pentru Cercetare-Dezvoltare, în special: (1) planificarea strategică; (2) monitorizarea și evaluarea întregului sistem de cercetare-dezvoltare precum și programelor de finanțare a cercetării.
4. Reglementarea funcționării organismelor de finanțare a cercetării-dezvoltării și inovării, care sunt doar menționate în lege, neexistând normativele secundare cu privire la capacitățile pe care trebuie să le aibă, la standardele de evaluare, deciziile de finanțare, monitorizare, transparență, respectare a confidențialității.
5. Rezolvarea principalei deficiențe a sistemului românesc de cercetare: lipsa de implicare a unor sectoare largi ale sistemului, care acoperă domenii întregi ale științei, în învățământul doctoral și postdoctoral, ceea ce face sistemul neatractiv pentru cercetătorii în formare, reduce numărul acestora și face imposibilă creșterea comunității de cercetare din România, în contrast frapant cu dinamica tuturor celorlalte țări UE.

F. Normarea regimului de formare a unităților noi de cercetare, în domenii moderne și interdisciplinare care lipsesc din România, structura pe domenii a institutelor (și a departamentelor din universități) reflectând practicile întâlnite în țările dezvoltate la mijlocul secolului XX.

Observații și propuneri privind regimul rezultatelor de cercetare

Asociația Ad Astra, 25 februarie 2022

1 Obiective generale

Considerăm că scopul general al revizuirii regimului rezultatelor de cercetare ar trebui să includă modernizarea acestuia în conformitate cu:

1. politicile UE, politicile naționale și bunele practici emergente privind știința deschisă [3,7,8]
2. recomandările UE privind valorificarea rezultatelor de cercetare [2]
3. legislația națională și europeană privind dreptul de autor, drepturile conexe, brevetarea, arhivarea și regimul informațiilor clasificate [4,5,6,9]
4. necesitatea programatică a introducerii unui regim care să stimuleze pozitiv cercetătorii să își valorifice rezultatele în aplicații practice, inclusiv comerciale.

De asemenea, revizuirea ar trebui să elimine unele dizarmonii, neclarități și ambiguități din formulările actuale.

2 Probleme privind capitolul 7, “rezultatele activităților de cercetare-dezvoltare” (art. 74–77) din Legea cercetării (OG57/2002)

Trecem în revistă, paragraf cu paragraf, problemele pe care credem că le-am identificat în primele patru articole din acest capitol, articole pe care le reproducem mai întâi, pentru facilitarea lecturii:

Legea Cercetării (OG 57 privind cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică).

ART. 74

(1) În sensul prezentei ordonanțe, prin rezultatele activităților de cercetaredezvoltare obținute în baza derulării unui contract finanțat din fonduri publice, denumite în continuare rezultatele cercetării, se înțelege: a) documentații, studii, lucrări, planuri, scheme și altele asemenea; b) brevete de invenție, certificate de înregistrare a desenelor și modelelor industriale și altele asemenea; c) tehnologii, procedee, produse informatice, rețete, formule, metode și altele asemenea; d) obiecte fizice și produse realizate în cadrul derulării

contractului respectiv; e) colecții și baze de date conținând înregistrări analogice sau digitale, izvoare istorice, eșantioane, specimene, fotografii, observații, roci, fosile și altele asemenea, împreună cu informațiile necesare arhivării, regăsirii și precizării contextului în care au fost obținute.

(2) Achizițiile efectuate în vederea executării prevederilor unui contract decercetare nu fac parte din rezultatele cercetării, cu excepția achizițiilor care sunt înglobate în unul dintre rezultatele cercetării încadrate în categoriile prevăzute la alin. (1).

(3) Persoană juridică executantă este considerată persoana juridică care a obținut oricare dintre rezultatele cercetării prevăzute la alin. (1), în mod direct și nemijlocit.

(4) Instrumentele de evaluare și monitorizare a activităților de cercetare-dezvoltare finanțate din fonduri publice, elaborate de autoritățile sau organismele competente conform legii, iau în considerare numai acele rezultate ale cercetării care sunt relevante pentru evaluarea și monitorizarea avută în vedere, după caz

ART. 75

(1) Rezultatele cercetărilor obținute pe baza derulării unui contract decercetare-dezvoltare sau inovare finanțat parțial sau total din fonduri publice aparțin contractorilor care execută în mod direct activitățile prevăzute în contractul de finanțare și/sau angajaților acestora, conform contractelor de finanțare și legislației în vigoare referitoare la titlurile de proprietate industrială și drepturile de autor. În cazul execuției de către mai mulți contractori, repartizarea între contractori a drepturilor asupra rezultatelor se face conform acordului prealabil al contractorilor, stabilit în scris.

(2) Rezultatele cercetărilor prevăzute la alin. (1) sunt administrate de proprietarii acestora, cu toate drepturile care decurg din calitatea de proprietar.

(3) Documentațiile, colecțiile și bazele de date de interes național, precum și unitățile sau instituțiile în a căror custodie acestea sunt păstrate sunt stabilite prin ordin al conducătorului autorității de stat pentru cercetare-dezvoltare. La nivelul autorității de stat pentru cercetare-dezvoltare se înființează și se păstrează registrul documentațiilor, colecțiilor și bazelor de date de interes național.

(4) În cazul desființării persoanei juridice care păstrează în custodie odocumentație, colecție sau bază de date de interes național, acestea sunt preluate în custodie de către o altă instituție publică desemnată de autoritatea de

stat pentru cercetare-dezvoltare, rămânând în continuare sub controlul autorității de stat pentru cercetare-dezvoltare.

(5) Autoritatea de stat pentru cercetare-dezvoltare poate stabili, prin ordin, o metodologie de identificare, evaluare și luare în evidență a documentațiilor, colecțiilor și bazelor de date de interes național, care să includă și procedurile de asigurare a unor seturi de copii ale acestora, în cazurile în care acest lucru este posibil.

ART. 76

(1) Rezultatele cercetării-dezvoltării se înregistrează în contabilitate conform reglementărilor contabile aplicabile. Activele fixe corporale și necorporale, rezultate ale cercetării-dezvoltării, pot fi transferate către alte entități în condițiile prevăzute de legislația în vigoare și de contractele de finanțare.

(2) Achizițiile efectuate în vederea executării contractului se înregistrează în contabilitate potrivit legislației în vigoare.

ART. 77

Toate rezultatele cercetării se înscriu într-un registru special de evidență, constituit pe baza prezentei ordonanțe, de către fiecare dintre persoanele juridice executante. Autoritatea de stat pentru cercetare-dezvoltare va stabili modelul de registru special și metodologia de înregistrare corespunzătoare, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a legii de aprobare a prezentei ordonanțe.

2.1 Art. 74, rezultatele activităților de cercetare-dezvoltare

Per ansamblu, considerăm că acest articol definește în mod defectuos rezultatele de cercetare, cel mai grav fiind faptul că ignoră principalul tip de rezultat - articolul științific primar; restrânge inutil definiția asupra cercetării-dezvoltării prin contracte de finanțare din fonduri publice; nu clasifică adecvat aceste rezultate și nu face diferența esențială, de exemplu, între cunoștințe (cum ar fi un procedeu) și reprezentarea materială a acestora (de exemplu, o documentație a procedurii) și între opere și drepturile aferente.

Articolul mai conține o definiție a “persoanei juridice executante” al cărei loc s-ar găsi mai degrabă la secțiunea de definiții, alături de definițiile altor categorii de persoane, într-o sistematizare coerentă.

2.1.1 Necesitatea și importanța recunoașterii articolelor științifice primare

O deficiență gravă a art. 74 este faptul că nu include articolul științific publicat, evaluat inter pares, ca rezultat al cercetării. Virtual, toate analizele statistice ale cercetării, pe plan mondial, numără articolele evaluate inter pares (engl. *peer-reviewed*) de un fel sau de

altul, ca principale rezultate. Normativele introduse de CNATDCU pentru evaluarea carierei cercetătorilor se axează pe aceste articole și toate finanțările pentru cercetare, în România și în orice alte țări, solicită, în principal, ca rezultate astfel de articole. Cu toate acestea, în lege, nu apar explicit.

Articolele evaluate inter pares și brevetele de invenție sunt principalele mijloace prin care se diseminează rezultatele de cercetare și sunt *singurele mijloace pentru care există o evaluare și o atestare independentă* a celor 5 cerințe ce trebuiesc îndeplinite simultan pentru ca o activitate (și rezultatul acesteia) să fie considerată o activitate de cercetare-dezvoltare [7]: noutate, creativitate, transferabilitate, planificare, impredictibilitate a rezultatului, precum și substanțialitatea și corectitudinea acestuia.

Asupra oricăror altor rezultate, dintre cele enumerate la art. 74(1), există o îndoială privind aceste caracteristici—de unde nu rezultă că nu poate fi importantă recunoașterea și gestiunea lor.

În concluzie, considerăm că articolele științifice primare, publicate după o recenzie inter pares, și brevetele ar trebui identificate distinct ca reprezentând principalele rezultate de cercetare, alte obiecte fizice sau informaționale fiind clasificate separat.

Menționăm că, deși obiecte din categoriile menționate la art. 74(1) pot fi rezultate de cercetare, sau pot fi generate cu necesitate în cursul activității de cercetare, există numeroase obiecte din aceste categorii care nu sunt de fapt rezultate de cercetare, nefiind noi și nefiind rezultatul unei activități creative.

Legea ar trebui să facă distincție între cele care sunt generate în activitățile de cercetare și cele care nu, cele care sunt rezultate propriuzise, noi, creative, transferabile etc, și cele care nu, cele care nasc drepturi morale sau patrimoniale și cele care nu (vezi mai jos). Fiecare categorie are, cu necesitate, un regim juridic specific și, de asemenea, un regim contabil, de identificare, arhivare și de confidențialitate specific. Aceste specificități ar trebui reflectate diferențiat în lege.

2.1.2 Regimul propunerilor de cercetare

Propunerile de cercetare înglobează, de obicei, rezultatele unor activități anterioare de cercetare-dezvoltare, sunt produsul unei activități creative importante și sunt opere protejate explicit prin legea 8/1996 (art. 7 punctul b, sub titlul de “proiecte științifice”).
Legea 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe

Art. 7. Constituie obiect al dreptului de autor operele originale de creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific, oricare ar fi modalitatea de creație, modul sau forma de exprimare și independent de valoarea și destinația lor, cum sunt: a) scrierile literare și publicistice, conferințele, predicile, pledoariile, prelegerile și orice alte opere scrise sau orale, precum și programele pentru calculator; b) operele științifice, scrise sau orale, cum ar fi:

comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele școlare, proiectele și documentațiile științifice; c) compozițiile muzicale cu sau fără text; d) operele dramatice, dramatico-muzicale, operele coregrafice și pantomimele; e) operele cinematografice, precum și orice alte opere audiovizuale; f) operele fotografice, precum și orice alte opere exprimate printr-un procedeu analog fotografiei; g) operele de artă grafică sau plastică, cum ar fi: operele de sculptură, pictură, gravură, litografie, artă monumentală, scenografie, tapiserie, ceramică, plastica sticlei și a metalului, desene, design, precum și alte opere de artă aplicată produselor destinate unei utilizări practice; h) operele de arhitectură, inclusiv planșele, machetele și lucrările grafice ce formează proiectele de arhitectură; i) lucrările plastice, hărțile și desenele din domeniul topografiei, geografiei și științei în general.

Propunerile de cercetare sunt documente confidențiale, cu distribuție strict limitată, care trebuie însă dezvăluite organizațiilor de cercetare, finanțatorilor, evaluatorilor, etc.

Regimul juridic al acestor propuneri și obligațiile diverșilor actori care intră în contact cu acestea ar putea fi stabilite prin lege și în hotărârile de guvern care operaționalizează competițiile de finanțare, precum și în legea privind deontologia cercetării.

2.1.3 Aria de cuprindere a legii

În formularea actuală, art. 74 se referă la “rezultatele activităților de cercetare-dezvoltare obținute în baza derulării unui contract finanțat din fonduri publice”, ale căror tipuri le enumeră. Indiferent de unde ar fi finanțate însă, rezultatele activităților de cercetare-dezvoltare sunt de aceleași tipuri, iar legea ar trebui să normeze asupra tuturor activităților, deci aici nu ar mai trebui făcută calificarea “în baza derulării unui contract finanțat din fonduri publice”.

O secțiune a legii ar trebui să precizeze regimul general al rezultatelor, indiferent de sursa lor de finanțare; eventual o alta ar putea să stipuleze caracteristici specifice celor obținute din fonduri publice.

Formularea “derulării unui contract finanțat din fonduri publice”, mențiunea “persoanei juridice executante” și a “contractorului” introduc însă niște diviziuni arbitrare și niște ambiguități. Se încadrează aici activitățile de cercetare ale cadrelor din universitățile publice? Dar ale doctoranzilor? Dar activitățile cu finanțare privată ale personalului din instituțiile publice (care sunt plătite și din fonduri provenind de la buget)?

O revizuire spre clarificare și sistematizare a acestor categorii ar permite încadrarea mai bună a diverselor situații care apar în practică.

2.2 Art. 75. Apartenența/proprietatea/custodia rezultatelor de cercetare-dezvoltare

Art. 75 prevede cui “aparțin rezultatele” de cercetare obținute printr-un contract din fonduri publice și cine le gestionează, ignorând însă complet categoria esențială a *autorilor* (de obicei, cercetători), care sunt singurii deținători inițiali ai drepturilor asupra rezultatelor și confundând, foarte grav, rezultatele cu drepturile patrimoniale asupra acestora. De asemenea, articolul folosește o terminologie confuză, cu mai mulți termeni pentru (aproximativ) aceeași noțiune, fără o coerență cu termenii similari din articolul anterior.

2.2.1 “Apartenența” rezultatelor de cercetare-dezvoltare

Art. 75 (1) Rezultatele cercetărilor obținute pe baza derulării unui contract de cercetare-dezvoltare sau inovare finanțat parțial sau total din fonduri publice aparțin contractorilor care execută în mod direct activitățile prevăzute în contractul de finanțare și/sau angajaților acestora, conform contractelor de finanțare și legislației în vigoare referitoare la titlurile de proprietate industrială și drepturile de autor. În cazul execuției de către mai mulți contractori, repartizarea între contractori a drepturilor asupra rezultatelor se face conform acordului prealabil al contractorilor, stabilit în scris.

Observăm, mai întâi, că apar niște “contractori”, noțiune care pare a se suprapune peste “persoanele juridice executante” din art. 74, dar care sunt numiți diferit și redefiniți - într-un mod similar dar nu identic, situație care poate crea confuzii.

Apoi, aici se vorbește de “contract de cercetare-dezvoltare sau inovare”, în vreme ce la art. 74 de “rezultele activităților de cercetare-dezvoltare, obținute în baza unui contract finanțat din fonduri publice”. Cititorul, care trebuie să aplice legea, se va întreba dacă un anumit rezultat și un anumit contract se încadrează cumva la art. 74 sau 75 sau la ambele sau la niciunul. Dacă, de exemplu, pe contract scrie că e “de inovare” se încadrează la 75 dar nu la 74?

Între “cercetări” [termen nedefinit nicăieri] (art 75(1)) și “activități de cercetaredezvoltare” (art 74(1)) se poate presupune, sau nu, că există o suprapunere, însă divergența de formulare poate da naștere la nesfârșite dificultăți de interpretare între părți aflate într-un litigiu pe aceasta temă.

În art. 75(1) este evocată legislația proprietății industriale și a drepturilor de autor, fără a se preciza despre ce legi este vorba.

În materia drepturilor de autor, principala lege este legea 8/1996, care precizează, în esență, că drepturile de autor sunt de două feluri - patrimoniale (transferabile) și morale (netransferabile) - și că acestea se nasc în proprietatea autorului care este practic

întotdeauna o persoană fizică. Cele patrimoniale pot fi cesionate, cu eventuale limitări, prin niște acte anume, altor persoane, fizice sau juridice.

Dar, central în această chestiune este AUTORUL. Punctul (1) din art. 75 nu menționează nicăieri acest autor, menționează contractori, persoane juridice și “angajați ai acestora”.

Dar, “angajați” nu sunt numai autorii unui rezultat, iar autorii unui rezultat pot să nu fie angajați.

De exemplu, un doctorand nu este angajat, are un contract de studii cu universitatea (nu un contract de muncă), deși proiectul său doctoral este de obicei finanțat din fonduri publice. Și, atunci, cui aparțin rezultatele? Autorului, adică doctorandului, zice legea 8/1996, universității sau “angajaților” acesteia (adică nu doctorandului) s-ar putea argumenta că scrie în legea cercetării.

Autori, deci proprietari ai drepturilor - cel puțin inițial - pot să fie și alte persoane fizice, care nu au nicio relație contractuală directă cu “persoana juridică executantă” sau cu “contractorul”, de exemplu angajat sau alt fel de colaborator al unui prestator de servicii sau alte persoane, din alte organizații din țară sau din străinătate care contribuie la rezultatele respective, de exemplu în cadrul unor colaborări informale (adică nu bazate pe un act scris).

Pot fi angajați ai universității sau institutului, alții decât autorii, proprietari ai drepturilor (patrimoniale)? Logic ar fi că nu pot (în afară de cazul că ar cumpăra, privat, unele din aceste drepturi prin contracte de cesiune), dar textul art. 75(1) pare să permită această posibilitate, pentru că vorbește de “angajați”, nu de “autori”.

Pot deține drepturi autorii neangajați de un anumit “contractor”? Art. 75(1) pare să excludă această posibilitate, dar ce se întâmplă atunci cu drepturile pe care aceștia le au prin legea 8/1996?

Legea 8/1996 a dreptului de autor și a drepturilor conexe.

Articolul 10 Autorul unei opere are următoarele drepturi morale: a) dreptul de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștința publică; b) dreptul de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei; c) dreptul de a decide sub ce nume va fi adusă opera la cunoștința publică; d) dreptul de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune oricărei modificări, precum și oricărei atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputația sa; e) dreptul de a retracta opera, despăgubind, dacă este cazul, pe titularii drepturilor de utilizare, prejudiciați prin exercitarea retractării.

Articolul 11 (1) Drepturile morale nu pot face obiectul vreunei renunțări sau înstrăinări. (2) După moartea autorului, exercițiul drepturilor prevăzute la art. 10 lit. a), b) și d) se transmite prin moștenire, potrivit legislației civile, pe durată nelimitată. Dacă nu există moștenitori, exercițiul acestor drepturi revine

organismului de gestiune colectivă care a administrat drepturile autorului sau, după caz, organismului cu cel mai mare număr de membri, din domeniul respectiv de creație.

Articolul 12 Autorul unei opere are dreptul patrimonial exclusiv de a decide dacă, în ce mod și când va fi utilizată opera sa, inclusiv de a consimți la utilizarea operei de către alții.

Articolul 13 Utilizarea unei opere dă naștere la drepturi patrimoniale, distincte și exclusive, ale autorului de a autoriza sau de a interzice: a) reproducerea operei; b) distribuirea operei; c) importul în vederea comercializării pe piața internă a copiilor realizate, cu consimțământul autorului, după operă; d) închirierea operei; e) împrumutul operei; f) comunicarea publică, direct sau indirect a operei, prin orice mijloace, inclusiv prin punerea operei la dispoziția publicului, astfel încât să poată fi accesată în orice loc și în orice moment ales, în mod individual, de către public; g) radiodifuzarea operei; h) retransmiterea prin cablu a operei; i) realizarea de opere derivate.

2.2.2 Natura “apartenenței” rezultatelor

Articolele 74 și 75 vorbesc despre “persoane juridice”, respectiv “contractori persoane juridice” care ar obține niște rezultate, în mod “nemijlocit” în cadrul unor contracte.

În realitate, cei care obțin rezultate propriuzise de cercetare într-un astfel de contract sunt întotdeauna cercetătorii, autorii, care pot fi angajați sau nu.

Unele drepturi patrimoniale aferente acestor rezultate pot fi transferate respectivilor contractori (dar nu și drepturile morale).

La art. 75(2) apar doi termeni noi: proprietarul și administrarea proprietății.

Legea cercetării, art. 75(2) Rezultatele cercetărilor prevăzute la alin. (1) sunt administrate de proprietarii acestora, cu toate drepturile care decurg din calitatea de proprietar

Acest “proprietar” nu apare nicăieri în altă parte și nici nu se vorbește altundeva despre “proprietate”.

S-ar putea presupune că e vorba de proprietatea intelectuală, adică proprietatea drepturilor patrimoniale menționate în legea 8/1996 și respectiv 64/1991 (a brevetelor de invenție). Dar acolo e vorba de proprietatea asupra unor *drepturi* specifice, enumerate, în vreme ce în art. 75 este vorba de așa-zisa proprietate asupra *rezultatelor în sine*.

Mai mult, unele dintre rezultatele menționate la art. 74(1), de exemplu “procedeele” (în sine) sunt excluse de la protejarea prin drepturi de autor (art. 9 din legea 8/1996), deci nu pot naște drepturi în proprietatea cuiva - nici pomeneală să se găsească chiar acestea într-o astfel de proprietate.

Legea 8/1996, Art. 9.

Nu pot beneficia de protecția legală a dreptului de autor următoarele: a) ideile, teoriile, conceptele, descoperirile științifice, procedeele, metodele de funcționare sau conceptele matematice ca atare și invențiile, conținute într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare; b) textele oficiale de natură politică, legislativă, administrativă, judiciară și traducerile oficiale ale acestora; c) simbolurile oficiale ale statului, ale autorităților publice și ale organizațiilor, cum ar fi: stema, sigiliul, drapelul, emblema, blazonul, insigna, ecusonul și medalia; d) mijloacele de plată; e) știrile și informațiile de presă; f) simplele fapte și date.

În sfârșit, de ce ar fi obligat, așa cum pare a fi prin (2), proprietarul (indiferent cine ar fi acesta și ce ar avea de fapt în proprietate) să-și administreze singur proprietatea? De ce nu poate delega această activitate unei alte entități (cum ar putea fi, să zicem, un organism de gestiune colectivă a drepturilor de autor)? Punctul (2) ar părea să-i interzică, pur și simplu, acest lucru. Ce se întâmplă în cazul unor coproprietari care au obținut împreună un rezultat (de exemplu, coautori în sensul art. 6 din Legea 8/1996)?

Subiectul devine și mai confuz la punctele (3) și (4): apare o “custodie” ce privește “documentațiile, colecțiile și bazele de date de interes național”. Sunt precizate doar aceste trei categorii. Alte categorii de rezultate de cercetare de la art. 74(1) nu sunt menționate, ca și când nu ar putea fi “de interes național”.

Această “custodie” nu poate fi exercitată de oricine, ci numai de anumite organizații desemnate de autoritatea de stat. Dar aceasta pare în contradicție cu 75(2), care spune că proprietarii rezultatelor sunt cei care le administrează. Ar rezulta că e o distincție între “administrare” și “custodie”?

În fine, punctul (4) prevede ce se întâmplă cu această “custodie” în cazul în care o astfel de organizație dispăre, de exemplu se privatizează: la dispoziția autorității de stat, custodia este încredințată altcuiva.

Deși sensul “custodiei”, “administrației” și “proprietății” în acest articol de lege nu sunt definite, ansamblul pare să sugereze un fel de drept al autorității de stat de a *expropria*, prin simplu ordin, fără a se menționa vreo despăgubire, unele drepturi patrimoniale asupra anumitor categorii de rezultate de cercetare în numele “importanței naționale”, situație care ar părea să contravină obligației constituționale a statului de a garanta proprietatea.

2.3 Art. 76 și 77, înregistrarea și transferul rezultatelor de cercetare.

Este neclar dacă registrul special al rezultatelor, prevăzut la art. 77, satisface și cerințele de la art 76. Este registrul prin care se înregistrează în contabilitate, sau este un alt registru?

La art. 77 se vorbește de “fiecare dintre persoanele juridice executante”, dar acest termen, menționat anterior la art 74, se referea la executanții unor contracte de finanțare din fonduri publice. Ce se întâmplă cu rezultatele obținute prin alte contracte de finanțare, sau în alt fel? Trebuie înregistrate? Conform Art. 76, da, trebuie înregistrate, pentru că nu califică “rezultatele cercetării” care trebuie înregistrate ca fiind din fonduri publice; conform art. 77, da, trebuie înregistrate (pentru că vorbește de “toate rezultatele cercetării”) și nu, pentru că vorbește de “persoanele juridice executante”, care sunt definite la art. 74 ca referindu-se la contractele din fonduri publice și, oricum, se presupune că sunt executanți într-un contract care prevede acest rol.

Formularea pare să facă o confuzie între un rezultat și un drept patrimonial. Dreptul patrimonial face obiectul unei proprietăți, poate fi transferat, în totalitate sau în parte, către unul sau mai mulți destinatari, simultan sau eșalonat în timp, deci poate fi considerat un activ din punct de vedere contabil.

Dar, nu toate rezultatele nasc drepturi patrimoniale, niciunul dintre aceste drepturi nu se naște în proprietatea “persoanei juridice executante” ci, practic întotdeauna, în proprietatea autorilor, iar unele dintre aceste drepturi pot fi transferate unor persoane juridice (fie ele și “executante”), altele nu.

Prin urmare, în contabilitatea persoanei juridice ar trebui înregistrate acele drepturi *patrimoniale* pe care persoana juridică *le deține* (le are în proprietate), împreună cu actele prin care le-a dobândit - aceste drepturi putând fi dobândite doar printr-un transfer de la autorii lor (în consecința contractului de muncă al acestora și prin alte acte). De asemenea, este de presupus că și actele prin care se transferă (eventual se vând, sau se închiriază) unele dintre aceste drepturi ar trebui înregistrate.

E de neimaginat că doar unele dintre aceste proprietăți (obținute prin contracte din fonduri publice) ar putea trebui înregistrate în contabilitate iar altele nu, pentru că orice persoană juridică trebuie să țină evidența tuturor proprietăților sale, dar formularea din legea cercetării pare să se limiteze la acestea.

Pe de altă parte, este rezonabil de presupus că persoana juridică trebuie să țină o evidență a tuturor activităților, cu efectele (și rezultatele acestora) deci ar trebui să fie arhivate și conservate obiectele sau documentațiile generate în cursul activităților, chiar dacă aceste rezultate nu sunt active transferabile.

Chestiunea arhivelor de cercetare nu este atinsă în legea cercetării (cu excepția unei mențiuni pasagere, dar pentru unele rezultate, la art. 74(1) punctul e), dar este descrisă în termeni general în Legea 16/1996 privind arhivele naționale.

Legea cercetării ar trebui să precizeze obligațiile specifice ale organizațiilor de cercetare și ale celor de finanțare a cercetării, ale cercetătorilor și altor deținători de arhive din sistem în raport cu aceste arhive și interacțiunea lor cu Arhivele Naționale.

Legea ar trebui să clarifice și relația între obligațiile de arhivare, politicile științei deschise și diversele categorii de patrimonii, menționate în lege fără definiții, (de exemplu “patrimoniul științific național” pe care guvernul trebuie să-l protejeze conform art. 3 (3) c din legea cercetării). De asemenea, ar trebui clarificată relația dintre aceste arhive și infrastructură, unele dintre arhive constituind baza pentru activități ulterioare de cercetare.

3 Referințe

- [1] [System of National Accounts 2008](#).
- [2] [Recomandarea Comisiei din 10 aprilie 2008 privind gestionarea proprietății intelectuale în activitățile de transfer de cunoștințe și Codul de bune practici pentru universități și alte organizații publice de cercetare](#) [notificată cu numărul C(2008) 1329] (Text cu relevanță pentru SEE).
- [3] [The EU's open science policy](#).
- [4] [Legea 182/2002 privind informațiile clasificate](#).
- [5] [Legea 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe](#).
- [6] [Legea 64/1991 privind brevetele de invenție](#).
- [7] OECD (2015), [Frascati Manual 2015: Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development](#), The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities, OECD Publishing, Paris.
- [8] OECD/Eurostat (2018), [Oslo Manual 2018: Guidelines for Collecting, Reporting and Using Data on Innovation, 4th Edition](#), The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities, OECD Publishing, Paris/Eurostat, Luxembourg.
- [9] [Legea 16/1996 privind arhivele naționale](#).